

*Ільницький Б. А., магістрант НУБіП України (м. Київ)
Каленський А. А., кандидат педагогічних наук, доцент,
в.о. зав.кафедри педагогіки НУБіП України (м. Київ)*

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ЗАОЧНІЙ (ДИСТАНЦІЙНІЙ) ФОРМІ НАВЧАННЯ

Стаття присвячена аналізу застосування інформаційних технологій в заочній (дистанційній) формі навчання.

Ключові слова: заочна форма навчання, дистанційне навчання, інформаційні технології.

Стаття посвящена аналізу использования информационных технологий в заочной (дистанционной) форме обучения.

Ключевые слова: заочная форма обучения, дистанционное обучение, информационные технологии.

This article analyzes the information technologies usage within correspondence (distance) form of education.

Key words: correspondence form of education, distance learning, information technologies.

Постановка проблеми. Державна політика у галузі вищої освіти ґрунтується на принципах: доступності та конкурсності здобуття вищої освіти кожним громадянином України; незалежності здобуття вищої освіти від впливу політичних партій, громадських і релігійних організацій; інтеграції системи вищої освіти України у світову систему вищої освіти при збереженні й розвитку досягнень і традицій української вищої школи; наступності процесу здобуття вищої освіти; державної підтримки підготовки фахівців для пріоритетних напрямів фундаментальних і прикладних наукових досліджень; гласності при формуванні структури й обсягів освітньої й професійної підготовки фахівців.

Аналіз наявних публікацій з проблеми. Вечірня і заочна (дистанційна) форми навчання є формами здобуття певного рівня освіти або кваліфікації без відриву від виробництва. Теоретичні та методичні засади дистанційного навчання обґрунтовані в роботах П.В. Стефаненка, а підготовка майбутніх учителів для системи дистанційного навчання – М.Ю. Кадемій, Т.І. Койчевої, психолого-педагогічні засади створення дистанційних навчальних циклів – В.М. Кухаренко, Т.О. Олійник, В.В. Рибалка, Н.Г. Сиротенко, А.Т. Петренко та ін.

Мета статті полягає в розгляді основ застосування інформаційних технологій в заочній (дистанційній) формі навчання.

Виклад основного матеріалу. В Законах України "Про вищу освіту" №2984-III, із змінами від 19 січня 2010 р. та "Про освіту" №1060-XII, із змінами від 11 червня 2008 р., наказі МОН № 161 від 2.06.93 р. "Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах" говориться, що підготовка фахівців у вищих навчальних закладах може

проводитися з відривом (очна), без відриву від виробництва (вечірня, заочна), шляхом поєднання цих форм, а з окремих спеціальностей - екстерном. Держава створює умови громадянам України для реалізації їх права на здобуття вищої освіти.

Навчання у вищих навчальних закладах здійснюється за такими формами [1,4,5]:

денна (очна);

вечірня;

заочна, дистанційна;

екстернатна.

Форми навчання можуть бути поєднані. Терміни навчання за відповідними формами визначаються можливостями виконання освітньо-професійних програм підготовки фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня.

Організація навчального процесу на вечірній і заочній (дистанційній) формах навчання здійснюється вищим навчальним закладом згідно з державними стандартами освіти і з "Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах" з урахуванням передбачених чинним законодавством пільг для осіб, які поєднують роботу з навчанням.

Варто зазначити, що якщо при складанні розкладу застосувати принцип блокового вивчення навчальних дисциплін, це дає слухачам змогу в короткі терміни зосередитися на вивченні конкретної дисципліни.

Основними формами навчального процесу у Володимир-Волинському агротехнічному коледжу за заочною формою є установчі та оглядові лекції, практичні та семінарські заняття, групові та індивідуальні консультації, письмові (контрольні і курсові) роботи.

Стосовно способу викладання лекцій слід відзначити, що для більш глибокого вивчення та закріплення навчального матеріалу є досить ефективним використання відеолекцій, коли слухач (студент) має можливість багаторазово переглядати відеоматеріали, зупиняючись на тих моментах, які у нього викликають особливий інтерес, або складність. Названий спосіб викладання лекцій може застосовуватися як для традиційного, так і дистанційного навчання.

Заслуговує також на увагу та більш широке застосування в навчальному процесі такої форми проведення практичних занять, як моделювання і послідовна розробка конкретних проблемних ситуацій, що дає можливість слухачам досить всебічно і глибоко підійти до вивчення спеціальних дисциплін. При організації навчального процесу дуже важливим є його забезпечення методичними матеріалами як у друкованому, так і в електронному вигляді.

Необхідність постійного удосконалення навчального процесу за заочною формою навчання потребує, поруч з традиційною схемою його організації, впровадження нових технологій. Досить цікавою, на наш погляд, є ідея одержання вищої освіти за допомогою дистанційного навчання, що виникло завдяки системі заочного навчання, яка була започаткована на теренах колишнього Радянського Союзу.

Під дистанційним навчанням (ДН) також можна бачити сукупність інформаційних технологій, що дають змогу доставити тим, хто навчається, основного обсягу матеріалу, який необхідно вивчити згідно учбового плану, доставити увесь досліджуваний матеріал, інтерактивна взаємодія між учасниками навчального процесу, при цьому студентам надається можливість самостійного навчання, що передбачає наявність контрольних завдань та робіт щодо перевірки знань, які отримує той, хто навчається. Цей процес дає змогу чіткіше розуміти сутність отриманих знань, які набуває студент.

Дидактичні функції дистанційного навчання визначають два найважливіших фактора:

дистанційне навчання (виходячи з визначення навчання) припускає взаємодію викладача і слухача при реалізації провідної ролі викладача;

дистанційне навчання пов'язане з використанням сучасних інформаційних технологій.

Використання сучасних інформаційних технологій навчання у дистанційному

навчанні – це сукупність систематизованих методів, форм, прийомів і способів вивчення студентами навчальних дисциплін за допомогою сучасних інформаційних технологій навчання у ВНЗ, принципів і правил їхнього творчого застосування, що спрямовані на особистісний і професійний (інформаційний і технологічний) розвиток особистості майбутнього фахівця, на формування і розвиток у нього особистісної, професійної та психологічної готовності до застосування інформаційних технологій в майбутній діяльності.

Напрацьований позитивний досвід цієї форми навчання досить глибоко був вивчений та оцінений як в нашій країні, так і на Заході. Проведений аналіз вітчизняної технології заочного навчання дозволив зробити висновок, що за допомогою такої форми можна одержати вищу освіту досить високого рівня при значно менших витратах, ніж за очною формою.

В сучасних умовах, оцінюючи досягнення в галузі комп'ютерної техніки і об'єднавши їх з досвідом заочної форми навчання, напрацьованим в нашій країні, досить нагальною є необхідність і доцільність створення та впровадження дистанційного навчання в систему освіти.

Суть дистанційного навчання полягає в передачі навчальної інформації студенту, стимулюванні його навчальної діяльності і вжитті заходів з коригування його навчання. Фактично це є індивідуальне навчання. Але вирішення проблеми дистанційного навчання не є легким завданням навіть на сучасному етапі розвитку науки і техніки.

Найскладнішим є питання розробки курсів дисциплін і матеріалів, розрахованих на специфіку дистанційного навчання, а також підготовка викладачів, здатних ці курси проводити. Першою проблемою у навчальному процесі дистанційного навчання є доставка основного матеріалу для вивчення особі, яку навчають.

Досить важливо визначитися, в якому вигляді найбільш доцільно доставляти навчальну інформацію до споживача. Уявляється, що в сучасних умовах найбільш традиційним для нашої аудиторії є навчання з використанням друкованої продукції. Але не менш ефективним і досить розповсюдженим, особливо на Заході, є спосіб донесення інформації до споживача з використанням аудіо- та відео-матеріалів.

Враховуючи те, що заочна форма навчання, перш за все, передбачає самостійну роботу студента, слід відзначити, що вона є

дуже важливою і при організації дистанційного навчання. Безумовно, інформаційні технології надають для цього різноманітні можливості, зокрема щодо використання електронної бібліотеки, бази даних. Таким чином, для більшої ефективності навчального процесу дуже важливим є використання усіх названих способів в їх органічній єдності.

Для досягнення найкращого результату при самостійній роботі необхідно знайти оптимальний варіант спілкування студента з викладачем. Необхідно, щоб студент міг запитувати викладача і отримувати від нього відповідь. В електронних засобах масової комунікації така можливість спілкування існує щоденно. Перш за все, це електронна пошта. Студент надсилає викладачу питання, і викладач відповідає в прийнятний для цього час (вранці, вдень, ввечері), і від часового поясу це не залежить. Подібну методику доцільно застосовувати і при виконанні письмових завдань студентом. Значення цих робіт при дистанційному навчанні не зменшується, а навпаки зростає.

Загалом, ДН як інтегральний освітній напрям має вирішувати такі завдання:

1. Посилення особистісної активності, вибір домінантних форм і темпів навчання (особистісно-орієнтований аспект ДН, його індивідуалізація).

2. Різке збільшення обсягу доступних освітніх ресурсів (інформаційний аспект ДН).

3. Одержання можливості спілкування з педагогами-професіоналами, фахівцями високого рівня, однодумцями поза залежністю від місцезнаходження суб'єктів (інтерактивний аспект).

4. Збільшення евристичної складової процесу навчання за рахунок інтерактивності занять і комплексного застосування засобів мультимедіа (творчий аспект).

5. Поширення комплексності освітніх послуг, створення мобільного освітнього середовища (синтетичність і мобільність). Індивідуальний навчальний графік для кожного учня.

6. Охоплення широких шарів населення у всьому світі (доступність ДН).

7. Використання спеціалізованого інформаційно-освітнього середовища, опора на сучасні засоби обміну навчальною інформацією на будь-якій відстані (технологічність ДН).

8. Задоволення освітніх потреб кожної особи в плані її професійного зростання та вдосконалення (професійний аспект ДН). У плані професійної орієнтації таке навчання можна розглядати в трьох напрямках: для одержання професії; підвищення кваліфікації; вдосконалення та спеціалізації в одній із сфер діяльності [2; 3].

9. Формування єдиного інформаційно-освітнього середовища (глобалістський аспект ДН). Тут єдина система дистанційної освіти має інтегруватися в існуючі системи освіти, вдосконалюючи і розвиваючи їх та сприяючи посиленню інтеграції різноманітних освітніх структур і розвиваючи систему безперервної освіти.

10. Скорочення питомих витрат на навчання у 2-3 рази в порівнянні з традиційними системами освіти, що дозволить забезпечувати принципово новий рівень доступності освіти при збереженні її якості (економічність ДН).

Висновок. Отже, заочна форма навчання відзначається своїми особливостями, активно розвивається. На тлі сучасного прогресу інформаційних технологій вона має великі перспективи і добре майбутнє. Підсумовуючи сказане, слід зробити висновок, що заочна (дистанційна) форма навчання має право на існування. Першим кроком на цьому шляху є розробка навчально-методичної бази дистанційного навчання та необхідність встановлення її відповідності до державних стандартів освіти.

До **напрямів подальших наукових пошуків** відносимо визначення теоретичних і методичних основ підготовки викладачів, здатних проводити курси дистанційного навчання.

Література

1. Закон України "Про освіту". – К.: Генеза, 1996. – 36 с.
2. Концепція Національної програми інформатизації України // Офіційний вісник України. – 1998. – № 10. – С. 376.
3. Кутив В.А. Дистанционное обучение у вузе / Кутив В.А., Машкин М. Н. // Тезисы докладов V Международной конференции "Математика. Компьютеры. Образование". – М., 1997. – С. 34-45.
4. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI ст. - К.: Шк. світ, 2001. - 21 с.
5. Про вищу освіту: закон України. - К.: Книга, 2007. - 97 с.